

SEM: Miten eroon fossiilisista?

Ilmastonmuutos on viheliäinen ja monimutkainen ongelma. Meidän pitäisi vähentää päästöjä paljon nykyistä nopeammin, mutta koko päästöjen vähennykseen tähtäävä koneisto – yhteiskunta – käy pääosin niillä samoilla polttoaineilla, joiden päästöjä pyrimme vähentämään. Yksi keino on asettaa eri polttoaineille viimeinen käyttöpäivä, eli kieltää ne, kuten Emma Kari (Vihr.) ehdottaa. Toinen samankaltainen aloite on hallituksen esittämä kivihiiilen energiakäytön kieltö 2029 mennessä.

Vaikka kieltäminen vaikuttaa yksinkertaiselta ratkaisulta, sillä on myös ongelmansa. Kielto yhtäällä ei poista uusiin investointeihin liittyviä selvityksiä, lupaprosesseja, demokratiaan kuuluvia valitusoikeuksia ja muita hitausmomenteja toisaalla. Absoluuttinen kieltö voikin aiheuttaa kokonaisuuden kannalta epätarkoituksenmukaista, jopa haitallista, toimintaa.

Kiellon sopivan päivämäärän ennustaminen on mahdotonta, ja siten sen valinta on mielivaltaista. Energiasektorille tyypilliset pitkäaikaiset investoinnit myös lukitsevat tilanteen usein vuosikymmeniksi eteenpäin. Entä jos vuotta myöhemmällä kiellon päivämäärällä oltaisiin päästy kertaluokkaa parempaan tulokseen puolet edullisemmin? Tai mitä jos erilaisten viivästysten vuoksi korvaavaa infrastruktuuria ei yksinkertaisesti saada tehtyä ajoissa? Sähköjen tai lämmityksen katkaiseminen yrityksiltä tai asunnoista ei ole hyväksyttävää, saati laillista, ja johtaa nopeasti ihmisten terveyden vaarantumiseen ja mittaviin taloudellisiin menetyksiin. Tämä puolestaan voi johtaa kieltojen mitätöimiseen, epävarmuuden lisääntymiseen ja siten kustannusten nousuun tai tavoitteiden vesittymiseen.

Kieltojen sijaan Suomen Ekomodernistien ehdotus on, että

- 1) **Päästökaupan ohjaavuutta vahvistetaan nykyisestä leikkaamalla päästöoikeuksien määrä sille tasolle, että se vastaa Pariisissa asetettuja tavoitteita.** Samalla sen taloudellisia vaikutuksia pehmenetään ja sen ympärillä olevaa byrokratiaa ja korruption mahdollisuuksia pienennetään jakamalla kerättyjä rahoja suoraan ihmisille (kts lisätiedot hiilimaksusta ja -osingosta lisätiedoissa). Lisäksi päästökaupassa olevia heikkouksia, kuten bioenergian nollapäästöolettama yhdistettynä uusiutuvan energian tavoitteilla, jotka kannustavat päästöjä lisäävään toimintaan, paikataan ennustettavasti ja suunnitelmallisesti.
- 2) **Päästökauppasektorin ulkopuolelle otetaan käyttöön *hiilimaksu ja -osinko-järjestelmä*** (englanniksi Fee&Dividend), jossa kaikille päästökaupan ulkopuolella oleville polttoaineille asetetaan ennustettavasti nouseva joko kaivoksessa/tuotantolaitoksessa tai markkina-alueen rajalla kerättävä hiilimaksu (rajalla tulli), joka korreloi sen päästövaikutuksen kanssa. Hiilimaksulla kerätyt rahat jaetaan lyhentämättöminä tasaisesti markkina-alueen kansalaisille.
- 3) **Markkinamekanismien ollessa paikallaan, niiden annetaan toimia.** Esimerkiksi päästökaupan heikkoa toimintaa viime vuosina selittää kansallinen, tempoileva ja suosikki- ja inhokkiteknologioita esille tuova politiikka. Päästökaupan ennustettavuus ja tehokas toiminta perustuu markkinaehtoisuuteen, eli siihen että sen annetaan toimia rauhassa, kunhan päämäärän kannalta riittävän tiukat parametrit on säädetty.

Lisätietoja sähköpostitse suomenekomodernistit@gmail.com tai seuraavilla sivuilla olevista lisätietoliitteistä.

Lisätietoja

Tasaisesti kasvava hiilimaksu

Hiilimaksu (engl. Carbon Fee) kerätään polttoaineesta heti, kun se ensimmäisen kerran siirtyy talousjärjestelmään kaivoksesta tai ulkomailta tuotaessa. Kun hiilimaksua kerätään kaikilta polttoaineilta niiden päästöjen mukaisesti, siirtyy veron hintavaikutus aina eteenpäin tuotantoketjussa kuluttajalle asti. Tällöin vähäpäästöiset tuotteet saavat pienemmän verotaakan ansiosta kilpailuetua ja kuluttajan on helpompi valita ympäristöystävällinen tuote, koska vähäpäästöisyys näkyy hinnassa. Veroa tulee korottaa joka vuosi ennalta määrätyn ohjelman mukaisesti. Näin yritykset pystyvät ennustamaan tulevaa muutosta ja voivat investoida sen mukaisesti.

Hiilimaksun etu on sama kuin päästökaupalla: se kannustaa vähentämään päästöjä ensimmäisenä siellä, missä se on kaikkein tehokkainta. Se jättää kuitenkin mahdollisuuden käyttää korkeapäästöistä teknologiaa kaikkein vaikeimmissa kohteissa. Jollain sektorilla voi olla kustannustehokasta vähentää päästöjä 90%, mutta 100% vähennyksen saavuttaminen voi maksaa huomattavasti enemmän. Tällöin päästövähennystoimet voidaan keskittää toisille sektoreille, joilla on vielä tarjolla halvempia vähennyskeinoja, toisin kuin absoluuttisen kiellon tapauksessa. Helposti ennustettava toimintaympäristö on otollinen yritysten tehokkaalle toiminnalle. Maksu kannustaa yrityksiä kilpailemaan vähäpäästöisten tuotteiden kehittämisessä, koska ne ovat suhteessa halvempia valmistaa ja niitä on siten helpompi saada kaupaksi.

Kansalaisten hiiliosinko

Hiilimaksu nostaa kulutustuotteiden hintoja, kuten jossain määrin myös fossiilisten kielto ja kiristytty päästökauppa. Tämä vaikuttaa eniten pienituloisiin, joiden perustoimeentulo hankaloituu, kun ruokakulut ja työmatkojen kustannukset kasvavat. Jotta pienituloisten ihmisten elämänlaatu ei laske, täytyy kerätyt tuotot jakaa uudelleen. Yksinkertaisin ratkaisu on jakaa koko kerätty hiilimaksupotti tasan kansalaisen kesken kuukausittaisina tilisiirtoina. Tämä turvaisi etenkin vähävaraisempien toimeentuloa ja toimintakykyä, ja toisaalta järjestelmä olisi tehokas, sillä "tasajaossa" vaadittu byrokratia olisi minimaalinen.

Osingon hyöty on suurin pienituloisille, joilla osinko muodostaa heille suuremman osuuden kokonaistuloista kuin hyvätuloisilla. Hiiliosinko toimii siis eräänlaisena perustulona. Kun moni ihminen tottuu hiiliosinkojen tuomaan tukeen, hiilimaksujärjestelmän kaataminen on myöhemmässä lainsäädännössä poliittisesti hyvin vaikea päätös, jota monet vastustavat. Hiilimaksu osinkoineen motivoi kansalaiset vähentämään päästöjään, sillä pienentämällä omaa hiilijalanjälkeään pienentää myös suhteellisia menojaan. Pienellä hiilijalanjäljellä toimivat kansalaiset jäävät siis hiilimaksujen suhteen nettosaajiksi.

Hiilitullit ja veronpalautukset

Jotta päästöintensiivinen tuotanto ei valuisi järjestelmän ulkopuolisiin maihin, järjestelmän ulkopuolelta saapuville tuotteille täytyy asettaa hiilitulli. Tällöin alueen rajalla voidaan kerätä hiilimaksu, joka kompensoi tuontituotteiden halvempia perushintoja. Näin helpotetaan hiilimaksun sisältävien tuotteiden asemaa, kun kuluttaja ei koe järjestelmän ulkopuolisia tuotteita merkittävästi halvemmiksi.

Vastaavasti voidaan antaa veronpalautuksia, jos hiilimaksualueella tuotettuja tuotteita viedään järjestelmän ulkopuolelle. Tämä auttaa pitämään myös vientiteollisuuden kilpailukykyisenä. On selvää, että järjestelmä toimii sitä paremmin ja tehokkaammin mitä isompi alue on sen piirissä.

Toteutettavuus

Hiilimaksu on kaikkein yksinkertaisin tapa edistää päästövähennyksiä. Se ei vaadi monimutkaista huutokauppajärjestelmää eikä erillisiä tukijärjestelmiä poliitikkojen valitsemille teknologioille. Se valjastaa käyttöön markkinatalouden hyvät puolet ja motivoi sekä yrityksiä että kuluttajia vaikuttamaan päästövähennyksiin omilla toimillaan. Se on ennustettavissa oleva, mikä helpottaa elinkeinoelämän investointisuunnitelmia.

Se on myös reilu, sillä kerätyt tuotot jaetaan tasan kaikille kansalaisille, eikä se yksinkertaisena järjestelmänä kasvata byrokratiaa, ja antaa poliitikkojen keskittyä muihin asioihin. Tässä mielessä se on verraten hyväksyttävä monenlaisille poliittisille puolueille.

Jotta hiilimaksujärjestelmällä olisi merkittävää vaikutusta, se ei voi jäädä pelkästään Suomen sisäiseksi projektiksi. Mitä suuremmalla alueella se saadaan nopeasti voimaan, sen parempi. Suomen kannalta otollinen lobbauskohde on EU, ja pienemmässä mitassa Pohjoismaat. Muita mahdollisia kumppanimaita ovat esimerkiksi Ranska ja Kenties Iso-Britannia.

Yhteenveto

Hiilimaksu ja -osinko -järjestelmän etuna on yksinkertaisuus ja markkinaehtoisuus sekä yritysten ja yksityisten ihmisten oman edun tavoittelun yhdistyminen ympäristötavoitteiden kanssa. Riittävän korkea hiilimaksu valjastaa käyttöön markkinatalouden parhaat puolet ja tekee tarpeettomiksi monenlaiset tuotanto- ja investointituet, vähentäen byrokratiaa ja vapauttamalla resursseja tuottavampaan käyttöön.